

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора економічних наук, професора
Гонтаревої Ірини Вячеславівни
на дисертаційну роботу Русина-Гриника Романа Романовича
на тему «Управління підприємницькими структурами на засадах
забезпечення їх конкурентоспроможності», представленої до захисту на
здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
076 – «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
галузь знань 07 - «Управління та адміністрування»**

Відгук підготовлено на підставі вивчення рукопису дисертаційного дослідження та наукових праць здобувача.

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з державними та галузевими темами

Трансформаційні процеси, що відбуваються в Україні, ускладнюють формування і механізми реалізації структурної, інвестиційної, фінансової, інноваційної політики розвитку підприємницьких структур. Господарюючі суб'єкти, що здійснюють ризикову діяльність, спрямовану на отримання прибутку перебувають у стані перманентних змін і ринкових викликів, що вимагає застосування креативних підходів до управління і забезпечення конкурентоспроможності. Саме ця обставина обумовила необхідність розробки сучасних підходів до управління підприємницькими структурами та спричинила потребу вдосконалення методів і моделей управління, що враховують динаміку розвитку економічних відносин в умовах конкуренції. Нестійкий стан та хитка позиція багатьох вітчизняних підприємницьких структур на ринку ставить завдання пошуку дієвих механізмів, що забезпечують мобілізацію їх внутрішніх резервів і дозволяють чинити опір зовнішнім негативним впливам. Все це, виходячи з доцільності та важливості

розроблення теоретичних і методико-прикладних положень із управління підприємницькими структурами на засадах забезпечення їх конкурентоспроможності, обумовило актуальність теми дисертації, визначило мету та основні завдання дисертаційного дослідження.

Незважаючи на чисельність наукових праць і значні досягнення в теорії та практиці управління потенціалом підприємницьких структур, є ряд питань, які залишаються постійним об'єктом дискусій. Так доцільно зосередити увагу на подальшому дослідженні таких понять та процесів: методи вибору стратегій управління конкурентоспроможністю підприємницьких структур; методичний інструментарій формування системи управління підприємницькими структурами на засадах забезпечення їх конкурентоспроможності; способи моніторингу системи управління конкурентоспроможністю підприємницьких структур; процеси ідентифікації необхідності регулювання системи управління конкурентоспроможністю підприємницьких структур.

Дисертаційна робота виконана в межах науково-дослідних робіт кафедри підприємництва та екологічної експертизи товарів Національного університету «Львівська політехніка», зокрема «Розвиток форм торговельного підприємництва та інструментів експертизи безпечності товарів» (номер державної реєстрації 0115U000452) та «Моделювання конкурентного підприємництва в системі положень концепції сталого розвитку» Національного університету «Львівська політехніка» (номер державної реєстрації 0120U100398).

Вищенаведена інформація свідчить про належний рівень актуальності теми дисертаційної роботи Р.Р. Русина-Гриника та своєчасність її виконання.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи, їх достовірність та новизна

Наукові положення, висновки, рекомендації, достовірність та новизна дисертаційної роботи характеризуються високим ступенем обґрунтованості. У

процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, а саме: конкретизації, узагальнення, формалізації, систематизації, методи індукції та дедукції, а також контент-аналіз – під час уточнення сутність понять «підприємницька структура» і «конкурентоспроможність підприємницької структури»; метод експертних оцінок, зокрема анкетування, індексний метод, метод трендів, положення теорії множин, кореляційний аналіз – під час формування рекомендацій з покращання методичного підходу з оцінювання системи управління конкурентоспроможністю підприємницьких структур; методи економіко-математичного моделювання, матричний метод, функціональний аналіз – під час розроблення методу вибору стратегій управління конкурентоспроможністю підприємницьких структур; удосконалення методичного інструментарію із формування системи управління підприємницькими структурами на засадах забезпечення їх конкурентоспроможності; формулюванні положень з ідентифікування необхідності регулювання системи управління конкурентоспроможністю підприємницьких структур тощо.

Достовірність виконаної дисертаційної роботи підтверджується практичним впровадженням результатів дослідження і використанням, в якості інформаційно-аналітичної бази даних, відомостей офіційної статистики. Основні науково-практичні результати дисертації використовуються в:

- освітній і науково-дослідній сфері – як основа для подальших досліджень існуючих проблем у сфері управління підприємницькими структурами на засадах забезпечення їх конкурентоспроможності (під час підготовки навчальних посібників, навчально-методичних рекомендацій, а також при викладанні таких навчальних дисциплін, як «Торговельна інфраструктура та форми торгівлі», «Управління якістю» (довідка № 67-01-2326 від 26.11.2019р.), «Маркетингова товарна політика», «Маркетингова політика розподілу», «Маркетинг» (довідка від 21.05.2011р.);

- діяльності підприємницьких структур (акт впровадження ТзОВ «Денон Дентал» (довідка № 122 від 28.03.2019 р.) і ТОВ «Західна пакувальна група» (довідка № 1-12-1027 від 23.10.2019р.);

- органів державного управління (Департамент економічної політики Львівської обласної державної адміністрації (довідка № 1-12-1027 від 23.10.2019р.)).

Серед основних положень дисертації, які складають її наукову новизну, доцільно виділити такі:

- запропонований метод вибору стратегії управління конкурентоспроможністю підприємницьких структур, яке базується на врахуванні факторів впливу на вибір стратегій управління (с. 114-127);

- удосконалений методичний інструментарій із формування системи управління підприємницькими структурами, який, на відміну від існуючих, дозволяє підвищувати конкурентоспроможність підприємницьких структур та посилювати їхні позиції на ринку в умовах змінного макро- і мікросередовища (с. 132-150);

- покращений методичний підхід до моніторингу системи управління конкурентоспроможністю підприємницьких структур, який, на відміну від інших, розраховується із урахуванням граничної зміни цільових показників відносно одночасно тривалості і вартості застосування системи управління (с. 150-172);

- удосконалені положення з ідентифікування необхідності регулювання системи управління конкурентоспроможністю підприємницьких структур, які, на відміну від інших, на основі факторного аналізу, дозволяють встановити пріоритетність регулювання системи за цими напрямками (с. 172-189);

- розвинутий понятійно-категоріальний апарат у сфері управління, зокрема шляхом уточнення сутності понять «підприємницька структура» і «конкурентоспроможність підприємницької структури», яке, на відміну від існуючих, базується на урахуванні його сутнісних ознак і конкретизації взаємозв'язків між ними (с. 36-50).

3. Значущість дослідження для науки і практики та можливі шляхи його використання

Сформульовані та обґрунтовані автором наукові положення в дисертації базуються на методологічному систематизуванні і структуруванні сучасних економіко-управлінських положень і прикладних підходів, що застосовуються у середовищі підприємницьких структур. Це дозволило автору запропонувати нове, оригінальне вирішення наукової проблеми у площині удосконалення існуючих і розроблення нових теоретичних і методико-прикладних положень щодо управління підприємницькими структурами на засадах забезпечення їхньої конкурентоспроможності.

Методологічною основою проведеного дослідження стали положення сучасних економічних та управлінських концепцій, нормативно-правові акти, аналітичні матеріали підприємницьких структур, а також наукові джерела, які відображають досвід вітчизняних і зарубіжних авторів щодо управління підприємницькими структурами на засадах забезпечення їх конкурентоспроможності.

Наукові розробки, викладені у дисертації, мають практичне значення. Науково-практичні рекомендації, які представлено в дисертації, можуть бути використані в практичній діяльності підприємницьких структур, а також будуть корисними для наукової спільноти та студентів галузі знань 07 “Управління та адміністрування” спеціальностей і 076 “Підприємництво, торгівля та біржова діяльність”.

Поряд з тим, деякі авторські розробки (підхід до сутності ознак понять «підприємницька структура» і «конкурентоспроможність підприємницької структури»; спосіб формування дерева управлінських рішень із вибору стратегії управління конкурентоспроможністю підприємницьких структур для визначення раціональних структур розподілу ресурсів між обраними стратегіями; методичний підхід декомпозиції стратегій на альтернативні та не альтернативні; технологію моніторингу системи управління

конкурентоспроможністю підприємницьких структур за критерієм інтегрального показника ефективності системи управління; принцип побудови степеневі функції для дослідження значень степеневих коефіцієнтів із певними обраними параметрами тривалості реалізації системи управління підприємницької структури та витрат на неї) впроваджено у діяльність таких підприємницьких структур, як ТзОВ «Денон Дентал» і ТОВ «Західна пакувальна група», а також у діяльність Департаменту економічної політики Львівської обласної державної адміністрації.

4. Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам

Дисертаційна робота загальним обсягом 227 сторінок (з них основного комп'ютерного тексту 217 сторінок) складається із анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Список використаних джерел налічує 216 найменувань.

Зміст дисертації узгоджується з традиційним для дисертаційних досліджень економічного спрямування підходом щодо викладення результатів дослідження.

У першому розділі «Теоретичні та прикладні аспекти управління підприємницькими структурами на засадах забезпечення їх конкурентоспроможності» ідентифіковано ознаки конкурентоспроможності підприємницьких структур, розглянуто альтернативні підходи до управління підприємницькими структурами, розкрито сутність концептуальних положень з управління підприємницькими структурами на засадах забезпечення їх конкурентоспроможності.

Другий розділ «Аналізування та оцінювання результативності управління підприємницькими структурами на засадах забезпечення їх конкурентоспроможності» присвячено розробленню показників, які характеризують конкурентоспроможність підприємницьких структур,

оцінюванню результативності управління підприємницькими структурами із урахуванням їх конкурентоспроможності, а також аналізуванню факторів, які впливають на результативність управління підприємницькими структурами.

У третьому розділі «Удосконалення управління підприємницькими структурами на засадах їх конкурентоспроможності» сформовано методичний інструментарій до формування системи управління підприємницькими структурами на засадах забезпечення їх конкурентоспроможності, запропоновано методичний підхід до моніторингу раціональності управління підприємницькими структурами, а також положення до регулювання системи управління підприємницькими структурами на засадах забезпечення їх конкурентоспроможності.

В цілому дисертаційна робота на тему “Управління підприємницькими структурами на засадах забезпечення їх конкурентоспроможності” за авторством Русина–Гриника Романа Романовича (науковий керівник – д.е.н., проф. С.В. Князь) є самостійною, завершеною, логічно побудованою і змістовною науковою працею, яка відповідає всім вимогам щодо змісту та оформлення, визначеними Наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 № 40 (із змінами).

При аналізі тексту дисертаційного дослідження та використаних автором джерел ознак порушення автором академічної доброчесності (плагіату, самоплагіату, фабрикації та фальсифікації) не виявлено. Дисертаційна робота не містить запозичених ідей інших авторів, у разі їх використання в роботі присутні посилання на їхні джерела інформації.

5. Повнота викладення результатів дослідження у наукових фахових виданнях

Результати дисертації з достатньою повнотою висвітлені у наукових публікаціях. Автором дисертації опубліковано 30 наукових праць, з них

фахових статей – 13, статей, що включено у міжнародні наукометричних баз даних – 7, 14 тез доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях та 3 розділи у 3-х колективних монографіях. Все це свідчить про самостійність та достатньо високий науковий рівень дисертанта

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Надаючи загалом високу оцінку виконаному дисертаційному дослідженню, потрібно, однак, також зауважити деякі його положення, що можуть слугувати підґрунтям дискусії.

1. Враховуючи те, що у п. 1.1 у табл. 1.2 «Класифікація підприємницьких структур» наведено лише дві класифікаційні ознаки «за статусом суб'єкта підприємництва» і «за організаційною формою», доцільно цей перелік доповнити такими класифікаційними ознаками як розміри за чисельністю працюючих, обсяги обороту та форма власності. Оскільки діяльність підприємницьких структур як процес організації виробництва товарів і послуг, а також як функція управління цим процесом відіграє значиму роль в діяльності територіальних утворень, вдосконалення теоретичної основи для класифікації підприємницьких структур дозволило б автору доповнити мету управління змістом їх діяльності для досягнення мети дослідження.

2. Доцільно обґрунтувати у п.1.2 критерії відбору підприємницьких структур з яких вибирались експерти для опитування (Корпорація «АТБ», ПрАт «Гмницьких трукоззу Group», мережа магазинів «Епіцентр», ПрАТ «Метро кеш енд Кері Україна», ПАТ «Рітейл Груп», ТзОВ «Ашан Україна Гіпермаркет») та навести порядок проведення експертного опитування.

Деталізації потребує інформація щодо територіального розташування об'єктів, які представляли експертну групу, оскільки наведена лише їх назва. Вказані зауваження доповнили б отримані результати дослідження управління підприємницькими структурами на засадах забезпечення їхньої конкурентоспроможності на рахунок обґрунтування результатів процедури

вибіркового спостереження, при проведенні якого обстежуються не всі одиниці сукупності, а лише певна їх частина, відібрана ймовірнісним методом.

3. Для висвітлення логіки дослідження результативності управління підприємницькими структурами у другому і третьому розділах роботи доцільно уточнити предметну область діяльності підприємницьких структур, які представлені у якості вітчизняних ритейлерів. Це дозволить обґрунтувати висновки дослідження з огляду на специфіку управління такими підприємницькими структурами для забезпечення їх конкурентоспроможності і сформулювати загальні закономірності застосування розроблених автором показників та виявлених факторів, які впливають на результативність управління підприємницькими структурами на засадах їх конкурентоспроможності.

4. Варто зазначити, що з огляду на результати аналізу та оцінювання результативності управління підприємницькими структурами на прикладі торгових вітчизняних ритейлерів, наукову новизну пропонується представити через призму специфіки цих суб'єктів господарювання і виокремити загальні рекомендації управління підприємницькими структурами для забезпечення конкурентоспроможності загалом.

5. Авторські висновки і рекомендації були б більш ґрунтованими за умови порівняння результатів проведеного ретроспективного аналізу із трендами, побудованими як прогноз.

Проте, незважаючи на певні дискусійні моменти та критичні зауваження, необхідно зазначити, що вони не мають принципового характеру щодо позитивної оцінки представленої до захисту дисертаційної роботи.

7. Загальні висновки

Дисертаційна робота Русина-Гриника Романа Романовича є завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що у сукупності дозволили розв'язати конкретну наукову задачу, яка полягає у

розробленні нових і удосконаленні існуючих теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій із управління підприємницькими структурами на засадах забезпечення їх конкурентоспроможності.

За актуальністю обраної теми, обґрунтованістю наукових положень, висновків і рекомендацій, їх новизною, повнотою викладу в наукових публікаціях, відсутністю порушення академічної доброчесності та змістом представлена дисертаційна робота відповідає вимогам п. 9, 10, 11, 12 Постанови Кабінету Міністрів України «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» від 6 березня 2019 р., № 167, а її автор – Русин-Гриник Роман Романович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 076 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність.

**Офіційний опонент –
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри маркетингу,
менеджменту та підприємництва,
Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна**

І.В. Гонтарева

Підпис засвідчую
Начальник служби управління
персоналом

